

„ЕВО ЧОВЈЕКА“ — „СВРШИ СЕ“

Јеванђеље по Јовану почиње тамо гдје Матеј, Марко и Лука завршавају. У њиховим саопштењима, тек на крају, сусрећући Распетог и Васкрслог, у отварању Писама, ученици коначно сазнају Ко је Христос. То је управо тачка у којој Јеванђеље по Јовану почиње. Након уводних стихова (познатих као „Пролог“), приповијест почиње Крститељевим узвиком кад је видјео Христа: „Где, Јагње Божије“ (Јн 1, 29). Затим, када је Филип рекао Натанаилу: „Нађосмо онога за кога писаху Мојсије у Закону и Пророци“, Христос му после тога одговара: „Видјећеш више од овога“ (Јн 1, 44-51).

Кретња од осталих Јеванђеља ка Јовановом има паралелу у реченици у Литургији Светог Јована Златоустог: „У ноћи у којој бјеше предан, управо Самог Себе предаде...“ Кретња од једне ка другој, од људске, историјске перспективе, ка божанској, вјечној перспективи, од животног је значаја за свако истинско богословље.

„Он иријеха не учини, ниџи се нађе иријевара у усџима њеиовим; Он вријећан, не узвраћаше увредом; сџирадајући не иријећаше, неио је ирејусџио Ономе који ираведно суди. Он иријехе наше сам изнесе на иџијелу својем на дрво, да за иријехе умремо, и за иравду живимо“. (1 Пет 2, 22-24)

У другим Јеванђељима, ученици виде Христа како бива убијен и у страху бјеже. Још једном, да утврдимо поенту: није то што су видјели празан гроб или то што су и не знајући сусрели васкрслог Христа оно што је њих убиједило. Радије, то је отварање Писама и ломљење хљеба. Само на овај начин су они знали да је ово Онај о коме се говори у Писму — да је Он, на примјер, страдални слуга Божији о коме је говорио пророк Исаија, Онај Који, иако се на Његовим уснама не нађе лукавства, упркос томе понесе на Себи наше гријехе, тих као јагње, на заклање вођено, да принесе искупитељну жртву Богу (Ис 53). Тек сада ученици знају да је Он не само

добровољно отишао у смрт, него се и предао у тоталном и апсолутном самоприношењу, јер, за разлику од нас осталих, смрт не имаше власт над Њим.

Отварањем Писама и ломљењем хљеба ми се крећемо од „бјеше предан“ ка „Самог Себе предаде“. То је оно што видимо у прелазу од осталих Јеванђеља ка оном од Јована. У свом Јеванђељу, Јован од почетка приказује Христа као величанственог Господа. Христос у више наврата говори Својим ученицима да је он одозго — са небеса, од Оца, док су они одоздо — са земље, од Адама.

Као такав, ако Христос иде на Крст, Он то чини својевољно, *и стоја је Њејово уздизање на Крст Њејово величање у слави.*

Од почетка Јеванђеља поистовијећен са Јагњетом Божијим, Христос је, природно, распет у вријеме заклања јагњета у храму, прије него у сједећи дан као у осталим Јеванђељима.

И Његово Распеће је сада приказано другачије: Он није напуштен, јер су Његова Мајка и љубљени ученик ту, а Његове ријечи нису узвик напуштености као у другим Јеванђељима, гдје нема одговора, тако да је наша пажња непрекидно усмјерена ка Распетом као Ријечи Божијој. Управо, након обраћања Својој Мајци и љубљеном ученику ријечима које ћемо разматрати касније, Христос говори са свечаном узвишеношћу: „*Сврши се*“ и „предаје Дух“ (Јн 19, 30).

Шта се сврши?

Је ли дјело Божије то које је завршено?

Али шта је то дјело Божије?

Саопштење о исцјељењу дато једино у Јеванђељу по Јовану могло би нас навести на траг.

Слијепи кога је Христос исцијелио није био рођен слијеп због свог или гријеха својих родитеља, него као што Христос каже „*да се јаве дјела Божија на њему*“ (Јн 9, 3).

Свети Иринеј указује на то да се начин на који Христос исцјељује слијепог, мијешајући пљувачку и блато, подудару са почетним стварањем, са мијешањем силе Божије са прахом земаљским.

Према томе, Свети Иринеј закључује: „Дјело Божије је стварање људског бића“.

Вратили смо се људском бићу.

Шта је „људско биће“ — творевина којој се Бог посвећује?

„*Шта је човек, шта је се ојомињеш?*“ (Пс 8, 4)

Да бисмо добили одговор, морамо се, наравно, вратити ка Постању. Када то учинимо, налазимо упадљиву разлику у начину на који је Божије дјеловање описано у почетном поглављу.

Писмо почиње Богом који издаје заповијести:

Нека буде свјетлост — и би свјетлост.

Нека буде свод...

Нека се сабере вода и што је пог небом...

Нека њустии земља из себе њраву, биље...

Нека буду видјела на своду небеском...

Нека врве по води душе живе...

Нека земља њустии из себе душе живе...

Ово божанско „*fiat*“ — „Нека буде“ — довољно је да приведе сва та створења у постојање: „и би тако... и би добро“.

Објавивши све то у постојање једино ријечју, Бог најављује свој сопствени пројекат — не заповијешћу већ жељом: „**Да начинимо људско биће (*anthropos*) по својему обличју, као што смо ми**“ (1 Мој 1, 26).

То је дјело Божије.

То је оно што је Он наумио.

То је оно о чему Он посебно вијећа.

То је божанска сврха и ријешеност.

И то је једина ствар која *није* испраћена ријечима „и би тако“.

Овај Божији пројекат, Божије сојствено дјело, не довршава се само Њејвом ријечју.

У ствари, Бог у овом тренутку чак не ствара просто само „људско биће“; умјесто тога, Он ствара мушко и женско...

Тек са врхунцем свег богословља у Јеванђељу по Јовану чујемо да је дјело Божије довршено. Недуго прије него што Христос проглашава да је „довршено“, чујемо потврду завршетка дјела Божијег у ријечима које Пилат изговара несвјестан њиховог значења: „Ево човјека“ (Јн 19, 5).

Христос, над којим смрт није имала власти, па је стога одиста својевољно отишао на страдање, покоравајући смрћу смрт, јесте прво истинско људско биће у историји. Он *јесте* икона Бога невидљивога (Кол 1, 15).

Дјело Божије је довршено и Господ твари сада почива од дјела Свога у гробу, у благословену Суботу.

„Данашњи дан велики Мојсије тајно праобрази, говорећи: ‘И благослови Бог дан седми’. Јер ово је благословена субота, ово је дан одмора,

у који Јединородни Син Божији почину од свих дјела Својих; кроз снисхођење смрти тијелом држаше Суботу и враћајући се васкрсењем у оно што је био дарова нам живот вјечни, као једини благи и човјекољубац“ (буквално: који воли *anthropos*-а). –Вечерње Велике Суботе

„Управо за ново људско биће људска природа створена би у почетку, и за њега ум и жеља бијаху припремљени... Не бјеше стари Адам тај који би образац новоме, него нови Адам староме... Онима који прво њега знаћаху, стари Адам је првообраз због наше пале природе. Али за њега који све ствари види прије него што постоје, први Адам је имитација другог... Да сумирамо, Спаситељ нам је први и једини показао истинско људско биће, које је савршено по питању и карактера и живота, и у сваком другом погледу“. – Никола Кавасила

Наведена пјесма не пореди Христов „починак“ после Страдања са „починком“ Божијим у древна времена. Умјесто тога, она их апсолутно поистовјеђује. Не каже: како је почивао онда, тако почива и сада. Умјесто тога, каже: Ово је благословена Субота. Ово је конкретан примјер како историјска дистанца уопште не постоји у литургијским светковинама Цркве. И штавише, дјело Божије је довршено у садашњем времену, о чему ће бити говора касније.

Овај пројекат, дјело Божије најављено на почетку, на крају Бог и довршава. Као што Свети Максим Исповједник каже:

Христѿос, као човјек, довршава оно што је он лично, као Бој, ѿредогредѿо да се деси.

Ако је тако, онда ми тек треба да постанемо људи, или, као што Свети Игнатије громовито свједочи, ми то једино и коначно чинимо пратећи Христа, кроз нашу сопствену *мартирију*, сопствено свједочење и исповиједање Њега.

„И коначно...сагласно замисли људског рода, он иде Богу лично, ‘појавивши се ради нас’, јасно, као што је писано, ‘у присуству Бога’ и Оца, као *anthropos* — онај који као Ријеч не може уопште на било који начин бити одвојен од Оца — испуњавајући као *anthropos*, у дјелу и истини, са непромјењљивом послушношћу, све што је, као Бог, предодредио да се деси, и извршавајући цјелокупну вољу Бога и Оца умјесто нас“. –Свети Максим Исповједник, указујући на Јев 9, 24.

извод из књиге „Постати човјек“ (у припреми)

Превео Вјекослав Јовановић